

Kommunrevisorerna granskar

UMEÅ KOMMUN
ÖVERFÖRMYNDARNÄMNDEN

Grundläggande granskning 2021

1. Inledning och bakgrund

Revisorerna är kommunfullmäktiges organ för kontroll och ansvarsprövning av styrelser och nämnder. Revisorerna ska årligen granska verksamheten inom nämndernas verksamhetsområden i den omfattning som följer av god revisionsred. Enligt kommunallagen (12. kap 1 §) är revisionens uppgift att pröva om:

- Verksamheten sköts ändamålsenligt
- Verksamheten ur ekonomisk synvinkel sköts tillfredsställande
- Räkenskaperna är rättvisande
- Den interna kontrollen är tillräcklig

Revisorernas årliga granskning består av såväl en grundläggande granskning som av ett antal fördjupade granskningar. Den grundläggande granskningen är den löpande granskning som varje år genomförs avseende styrelse och nämnder, och består av tre delar:

- granskning av delårsrapport och årsredovisning
- granskning av måluppfyllelse
- granskning av intern styrning och kontroll

Den grundläggande granskningen är till sin karaktär en fortlöpande insamling av fakta och iakttagelser. Granskningen ska ge underlag för att bedöma styrelsens och nämndernas styrning, uppföljning och kontroll, säkerhet i redovisningssystem och rutiner samt måluppfyllelse, för att kunna uttala sig i ansvarsfrågan. Den grundläggande granskningen kommer att fortgå fram till revisionens slutliga bedömningar i revisionsberättelsen rörande 2021.

1.1 Syfte

Det övergripande syftet med den grundläggande granskningen är att utgöra en grund till revisorernas bedömning om styrelse och nämnder har skapat förutsättningar för tillräcklig styrning, uppföljning, och kontroll av verksamheten. Granskningen har besvarat följande revisionsfrågor:

- Har styrelsen/nämnden säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med fullmäktiges mål och uppdrag?
- Har styrelsen/nämnden säkerställt att den får tillräcklig uppföljning och rapportering avseende verksamhetens ekonomi och resultat?
 - Vidtar styrelsen/nämnden åtgärder vid eventuella avvikelser?
- Har styrelsen/nämnden en struktur för arbetet med sin interna kontroll som gör att det finns förutsättningar att bedriva den på ett systematiskt och ändamålsenligt sätt?
- Är styrelsens/nämndens beslutsunderlag och protokoll tydliga?

1.2 Avgränsningar

Den grundläggande granskningen avser år 2021. Den del av den grundläggande granskningen som avser delårsbokslut och årsbokslut redovisas i särskilda granskningsrapporter. För en samlad bedömning av årets resultat, se revisionsberättelse och revisionsredogörelse för 2021.

1.3 Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens slutsatser och bedömningar. I denna granskning utgörs revisionskriterierna av:

- Kommunallagen
- Budget och uppdragsplaner 2021
- Nämndernas reglementen

1.4 Ansvarig nämnd

lakttagelserna i denna rapport avser överförmyndarnämnden. Överförmyndarnämnden är en gemensam nämnd för Bjurholms, Nordmalings, Robertsfors, Umeå, Vindelns, Örnsköldsviks och Vännäs kommuner. Umeå kommun är värdkommun och nämnden och dess förvaltning ingår i Umeå kommuns organisation.

Nämnden ansvarar enligt reglementet för att överförmyndarverksamheten bedrivs i enlighet med reglerna i föräldrabalken och andra författningar som reglerar frågor knutna till överförmyndarverksamhet. Nämnden har till huvudsaklig uppgift att besluta om förordnande och entledigande av gode män och förvaltare, ta till vara den enskildes intresse genom kontroll av förmyndarnas, gode männens och förvaltarnas förvaltning, lämna information till allmänheten samt att nämnden har det ansvar för ärenden som enligt lag (2005:429) om god man för ensamkommande barn stadgas för överförmyndaren.

1.5 Genomförande

Dialogmöten har genomförts med respektive nämnd med syfte att bedöma om styrelse och nämnder har en tillräcklig struktur för styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten. Detta för att säkerställa att de lever upp till de mål och beslut som fullmäktige fastställt.

I årets grundläggande granskning har presidiet i styrelse och nämnder skriftligt besvarat generella och nämndspecifika frågor samt ett bedömningsformulär. De svar som lämnats har använts som underlag till de dialoger som genomförts med respektive presidium under augusti 2020. Vid presidiedialogerna gavs revisorerna även möjlighet att ställa kompletterande frågor.

Motsvarande underlag har även använts vid de träffar som genomförts under vintern med nämnder och styrelse. Syftet med dessa dialogmöten har varit att ge samtliga ledamöter möjlighet att yttra sig och föra en diskussion kring de svar som lämnats av respektive presidium.

För att få en helhetsbild av styrelsens/nämndens arbete, har de underlag som upprättats (formulär och anteckningar från dialoger) kompletterats med insamling, genomgång och analys av relevanta styr- och uppföljningsdokument.

Inom ramen för den grundläggande granskningen skickade vi en enkät till ordinarie och ersättande ledamöter. Totalt skickades enkäten till 20 ledamöter i överförmyndarnämnden och vi erhöll 13 svar, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 65 procent. Enkäten utgick från områdena verksamhetsstyrning, ekonomistyrning och intern kontroll. Inom varje område ställde vi frågor som berörde ledamöternas upplevda delaktighet i planeringen som ligger till grund för verksamhetsmål, budget och internkontrollplan. Ledamöterna tilläts också besvara om de fått tillräcklig uppföljning inom respektive område och om de bidragit till vidtagna åtgärder vid identifierade brister under året.

Den grundläggande granskningen baseras på revisorernas riskanalys och omfattar samtliga nämnder och styrelser. Den ger också underlag att under året uppdatera revisorernas riskanalys. Den grundläggande granskningen pågår under hela granskningsåret. Den information som inhämtats i samband med den grundläggande granskningen beaktas även vid revisorernas riskanalys inför kommande år.

1.6 Begreppsförklaringar

Nedan följer en förklaring av de begrepp som revisorerna använder vid sin bedömning:

- Bristfällig – Omedelbara förstärkningar krävs
- Tillräcklig – Behov av förstärkningar föreligger
- Ändamålsenlig – God följsamhet inom området
- Tillfredsställande – Mycket god följsamhet inom området

2. Resultat av granskningen

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende nämndens verksamhetsstyrning, ekonomistyrning och interna kontroll under 2021. Här redogörs även för resultatet av den enkät som skickats till nämndens ledamöter (ordinarie och ersättare) under hösten 2021. De skriftliga svar som presidiet lämnat (utifrån framtaget bedömningsformulär) inför revisorernas dialogträff med dem i september 2021 framgår av bilaga 1 och 2.

2.1 Verksamhetsstyrning

Iakttagelser

Nämnden godkände sin uppdragsplan i november 2020. Av uppdragsplanen framgår en kortfattad beskrivning av nämndens uppdrag, vilket de anger är att utöva tillsyn av ställföreträdare: gode män, förvaltare och förmyndare enligt föräldrabalken och lagen om god man för ensamkommande barn. Enligt uppdragsplanen ska nämnden arbeta med att öka kvalitet, produktivitet och rättssäkerhet inom hela Umeåregionen.

Överförmyndarnämnden har tre särskilda uppdrag för denna period:

- Digitalisera gode mäns och förvaltarens ekonomiska redovisningar för att skapa en mer effektiv och rättssäker hantering.
- Utredda granskningsrutiner i syfte att effektivisera samtidigt som kvalitet och rättssäkerhet bibehålls.
- Verka för att minska antalet uppdrag för ställföreträdare med många uppdrag.

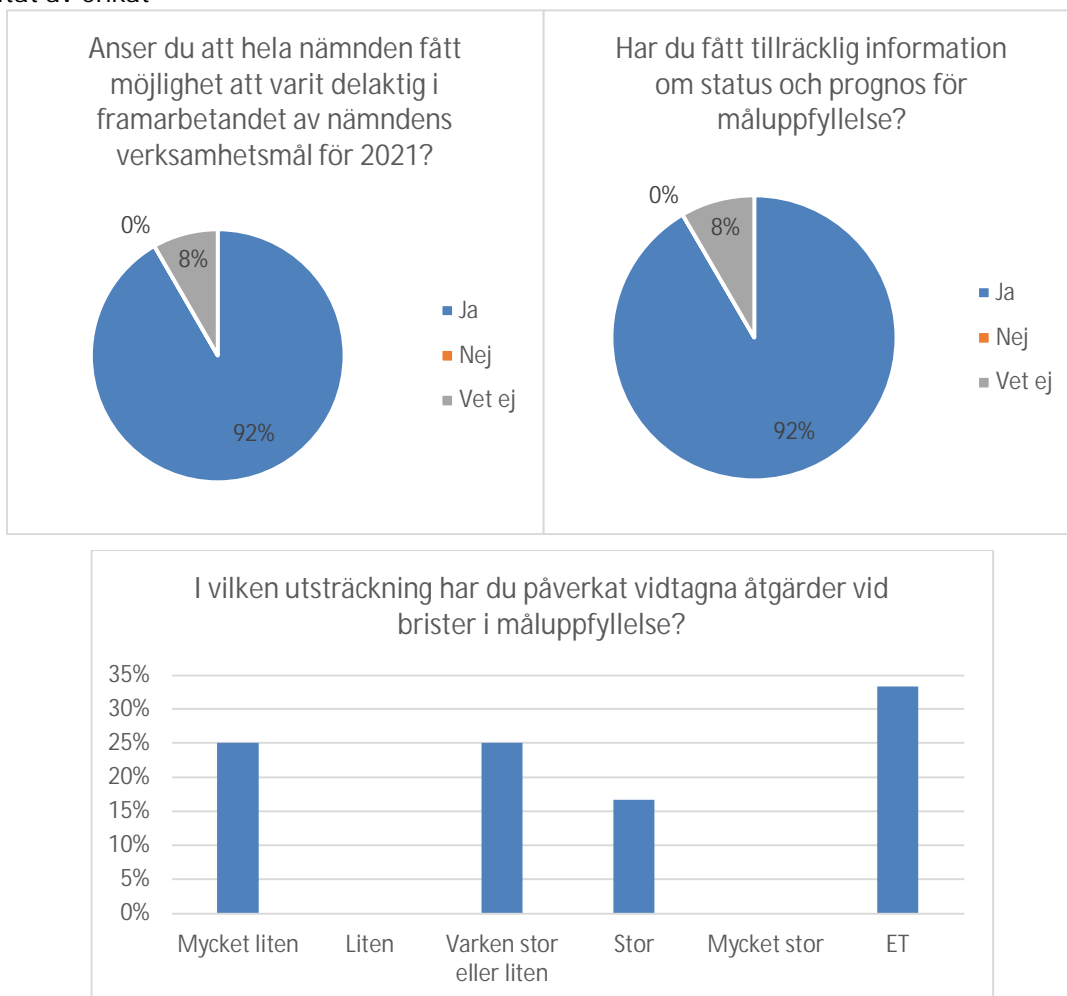
Verksamhetsplanen inkluderar även den ekonomiska utmaningen att inkludera Örnsköldsviks kostnader i Umeåregionens fördelningsnyckel utan att kostnaderna ökar nämnvärt för någon av kommunerna i samarbetet.

Verksamheten följdes upp i och med tertialrapporteringen per april, augusti och vid årets slut. Av uppföljningen framgår att följande områden var prioriterade inom nämndens område att arbeta vidare med under 2021:

- Ensa arbetssätt, mallar och rutiner mellan våra båda kontor.
- Fortsatt arbete med framtagna handlingsplaner OSA för båda kontoren
- Digitalisering av verksamheten.

Vid uppföljningen av årsbokslutet framgår händelser av väsentlig betydelse under året. Nämnden följer även resultatmått för fullmäktiges personalpolitiska mål.

Resultat av enkät

Resultatet från enkäten visar att 92 procent upplevde att de fått vara delaktiga i framarbetandet av nämndens verksamhetsmål för 2021. Resterande del svarade att de inte kunde bedöma (8 procent). Vad gäller uppföljning bedömde 92 procent den som tillräcklig medan resterande del bedömde att de inte kunde svara. På frågan i vilken utsträckning ledamöterna hade påverkat vidtagna åtgärder vid brister i måluppfyllelse bedömde 17 procent att de påverkat i stor utsträckning. Av resterande del bedömde 25 procent att de i mycket liten utsträckning hade påverkat åtgärder, 25 procent bedömde att de i varken stor eller liten utsträckning har påverkat vidtagna åtgärder medan resterade 33 procent svara Ej tillämpligt.

Bedömning

Vi bedömer att nämndens verksamhetsstyrning är ändamålsenlig. Enligt reglementet för Umeå kommuns styrelse och nämnder (2014-11-24, § 150) har samtliga nämnder i uppdrag att se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt. Vi noterar att nämnden arbetar utifrån fullmäktiges prioriterade områden och övergripande mål. Nämnden har tolkat mål och uppdrag från fullmäktige och brutit ned dessa så att de fungerar som styrsignaler till verksamheten.

2.2 Ekonomistyrning

lakttagelser

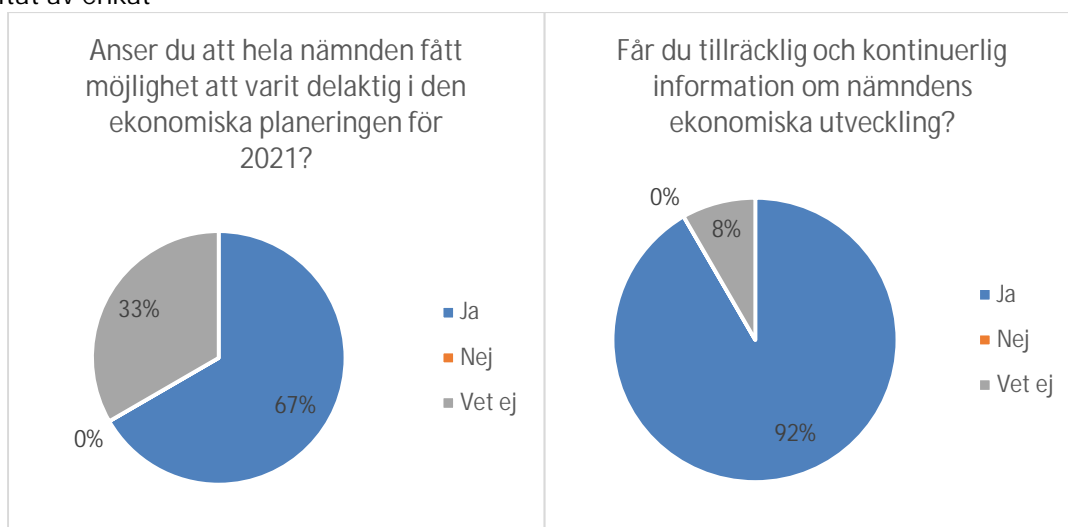
Nämnden följer upp ekonomin flera gånger per år. Tertialuppföljningen visade att överförmyndarnämnden för första tertialen 2021 redovisade en negativ budgetavvikelse på 52 tkr. Budgetavvikelsen orsakades främst av att intäkterna för den regiongemensamma verksamheten var

lägre än budget, -225 tkr. Godemän arvoden redovisar en positiv budgetavvikelse med 175 tkr. Årsprognos för Umeå kommuns andel av överförmyndarnämnden beräknades till en positiv budgetavvikelse på 400 tkr.

Redovisningen för andra tertialen 2021 visade en positiv budgetavvikelse på 0,2 mnkr. Umeås andel av den regiongemensamma verksamheten förväntades ha en negativ budgetavvikelse på -0,1 mnkr. Årsprognos för Umeå kommuns andel av överförmyndarnämnden beräknas totalt till en positiv budgetavvikelse på 0,4 mnkr.

I sin rapport för helåret 2021 redovisar nämnden en positiv budgetavvikelse på 828 tkr. Avvikelsen avser främst arvoden gode män som redovisar en positiv budgetavvikelse med 932 tkr. Umeås andel av den regiongemensamma överförmyndarverksamheten redovisar 2021 en negativ budgetavvikelse på 101 tkr vilket orsakas av lägre intäkter än budgeterat

Resultat av enkät

Resultat från enkäten visar att 67 procent av ledamöterna bedömer att de fått vara delaktiga i den ekonomiska planeringen för året, medan resterande del svarat Vet ej. Av ledamöterna bedömer 92 procent att de fått tillräcklig och kontinuerlig information om den ekonomiska utvecklingen medan resterande 8 procenten svarat Vet ej. På frågan i vilken utsträckning ledamöterna bedömer att de har bidragit till vidtagna åtgärder för att klara nämndens ekonomiska mål upplever 33 procent att de i liten- eller mycket liten utsträckning har bidragit. Därutöver bedömer 33 procent att de i varken stor eller liten utsträckning har bidragit och 16 procent att de i stor eller mycket stor utsträckning har bidragit. Resterande 16 procent menar att det ej vara tillämpligt.

Bedömning

Utifrån vad som framkommit av denna översiktliga granskning bedömer vi att nämndens interna ekonomistyrning är ändamålsenlig. Granskningen har visat att nämndens prognostisering av det ekonomiska resultatet för helåret, jämfört med utfallet, varit god. Med anledning av att den grundläggande granskningen är översiktlig görs bedömningen med begränsad säkerhet.

2.3 Intern kontroll

lakttagelser

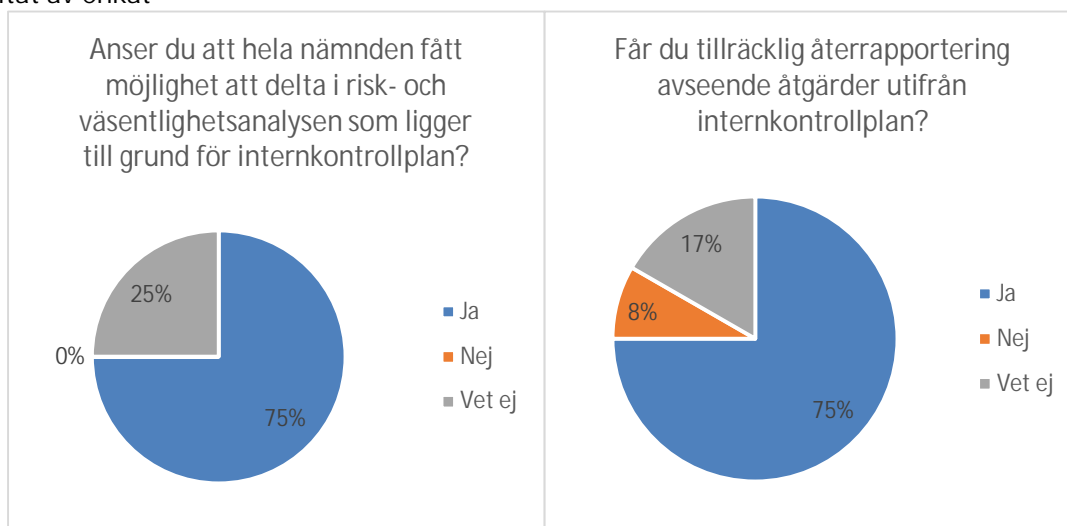
Överförmyndarnämnden antog i november 2020 en internkontrollplan för 2021. Nämndens internkontrollplan består av tre delar; riskinventering, riskvärdering och internkontrollplan.

Riskanalysen som ligger till grund för nämndens prioritering av åtgärder framgår av internkontrollplanen. Utifrån protokoll framgår att presidiet har identifierat kontrollområden. Utifrån dessa kontrollområden har det genomförts en riskbedömning. Riskbedömningen har analyserats och förslag till åtgärder finns framtagna och presenterade i internkontrollplanen. Riskbeskrivningarna har ett värde baserat på en värdering av sannolikhet och konsekvens.

Nämnden har genom internkontrollrapporter följt upp internkontrollen i maj 2021 och september 2021. Vid uppföljningen i september framgår att åtgärder för att minska risken för att den enskilde lider rättsförluster, utifrån vilket det har upprättat en rutin och riskbedömning för granskning av årsredovisningar. Rutin och riskbedömning följs.

Nämnden antog i januari 2022 internkontrollrapport för helåret 2021. Av beslutet framgår att nämnden bedömer att den interna kontrollen och styrningen är ändamålsenlig och tillräcklig. Av protokoll framgår att en gemensam delegationsordning ej är slutförd. Det framgår även att rekrytering av ställföreträdare är nämndens utmaning, och att vissa rekryteringsaktiviteter ej har kunnat genomföras som planerat på grund av Coronapandemin.

Resultat av enkät

Resultatet från enkäten riktad till samtliga nämndsledamöter visar att 75 procent av ledamöterna upplever att de har fått vara delaktiga i risk- och väsentlighetsanalysen som ligger till grund för internkontrollplanen. Likaså bedömde 75 procent av de svarande att de fått tillräcklig återrapportering avseende åtgärder utifrån internkontrollplanen, medan 8 procent bedömde att de inte fått tillräcklig återrapportering. Resterande del svarade att de inte kunde bedöma återrapporteringen. Ledamöterna fick också besvara i vilken utsträckning de har bidragit till att vidta åtgärder utifrån konstaterade brister utifrån internkontrollplanen. Av de svarande tyckte 16 procent att de i liten- eller mycket liten utsträckning hade bidragit. Vidare bedömde 42 procent att de i varken stor eller liten utsträckning hade bidragit medan 17 procent upplevde att de hade bidragit i stor utsträckning. Resterande del bedömde att det inte förekommit brister utifrån internkontrollplanen.

Bedömning

Vi bedömer att nämnden säkerställt en ändamålsenlig struktur för intern kontroll avseende verksamhet och den ekonomiska redovisningen. Nämnden har fattat beslut om riskanalys och internkontrollplan samt har gjort en värdering av den interna kontrollen. Det framgår av internkontrollplanen hur kontroller ska genomföras, vem som är ansvarig och när i tiden de ska återrapporteras. Framgent bör nämnden säkerställa att samtliga ledamöter får tillräcklig återrapportering om den interna kontrollen.

3. Sammanfattande bedömning

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att nämnden har en ändamålsenlig struktur för styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten, inom samtliga områden (verksamhetsstyrning, ekonomistyrning och intern kontroll). Utifrån enkätresultaten vill vi framhålla att det framgent är viktigt att säkerställa att hela nämnden är delaktig i arbetet med ekonomistyrning.

Bilaga 1.

Generella frågeställningar till samtliga nämnder

Verksamhetsstyrning

Hur ser nämndens plan för att ta fram en beskrivning av nämndens grunduppdrag ut?
Som en kommundemensam nämnd så följer vi inte processen som gäller övriga nämnder i Umeå.
[Reviderat svar vid dialog].

Vilka mål behöver nämnden lägga extra fokus på för att nå måluppfyllelse vid årets slut?
De största utmaningarna ligger inom grunduppdraget: att rekrytera goda män/förvaltare samt att utföra granskningen i tid.

Vilka utvecklingsområden finns det för uppföljning av mål och verksamhet under året?
Att få en bra uppföljning över situationen i Övik.

Ekonomistyrning

Utifrån nämndens budgetförutsättningar, vilka utmaningar ser ni att ni har för att klara en ekonomi i balans?
Vi kommer klara en ekonomi i balans.

Hur arbetar nämnden för att säkerställa en så hög träffsäkerhet som möjligt i de ekonomiska prognoserna?

Vi har täta dialoger med ekonomifunktioner för att säkerställa reliabilitet i våra prognoser.

Regelbundna ekonomimöten med samverkande kommuner enligt samverkansavtal.

Inom vilka verksamheter bedömer ni att det finns behov av att utveckla/stärka styrning och uppföljning av ekonomin?

Sedan sammanslagningen med Övik så är svårigheten att de har betydligt högre kostnader än Umeå och övriga Sverige, vilket har följdproblem.

Intern kontroll

På vilket sätt kan nämndens arbete med riskanalys och intern kontrollplan utvecklas ytterligare?
Det är inte här våra stora utmaningar ligger. Vi är en liten verksamhet med väldefinierade utmaningar. Att i högre utsträckning involvera inte bara presidiet utan även resterande nämnd.

Finns det några specifika verksamheter, processer eller rutiner där nämnden behöver stärka den interna kontrollen?

Att i högre utsträckning involvera inte bara presidiet utan även resterande nämnd.

Hur kan uppföljningen av den interna kontrollen utvecklas för att nämnden bättre ska kunna vidta ändamålsenliga åtgärder vid eventuella avvikelser?

Vi ser inga tydliga förbättringsområden.

Arbetsmiljö och sjukfrånvaro

Hur arbetar nämnden med att främja en god arbetsmiljö i sina verksamhetsområden?

Skyddsronder genomförs, liksom regelbundna arbetsplatsträffar. Likaså uppger presidiet att ett systematiskt förbättringsarbete där utvecklingsidéer arbetas med.

Hur arbetar nämnden med att säkerställa en långsiktigt stabil sjukfrånvaro på låg nivå?

Låg sjukfrånvaro. Inga direkta åtgärder vidtagna. Individuella lösningar vid behov.

Nämndspecifika frågor

Beskriv status vad gäller tillgången till ställföreträdare för att ta sig an uppdrag specifikt i Umeå kommun?

Enligt presidiet en tuff utmaning. I Umeå väntar ca 40 personer på ställföreträdare.

Marknadsföring/annonsering digitalt är genomförd 1-7 september 2021.

Hur ser hot- och våldsituationen ut för ställföreträdare i Umeå och personal vid överförmyndarenhetens Umeåkontor?

Vi är inte arbetsgivaransvariga för ställföreträdare, och för ingen statistik. På kontoret så har vi inte haft en hotsituation sedan 3-4 år tillbaka. Handlingsprogram finns vid behov av hotfull situation.

Beskriv utbildningen för ställföreträdare, vad gäller andel ställföreträdare som går den, innehåll och frekvens?

Individuella informationssamtal till ny ställföreträdare. Årsräkningsutbildning erbjuds till ställföreträdare. Digital utbildning genomfördes gemensamt i kommunerna i december 2020 samt fördjupningsutbildning erbjuds vanligtvis varje år. Ej genomförts ännu 2021 med anledning av pandemin.

Bilaga 2.

Nedan anges nämndens/presidiets bedömning om nämndens följsamhet till följande lagkrav, mål och beslut samt åtaganden kopplat till fullmäktiges mål och uppdrag:

Verksamhetsstyrning

Åtagande	Krav enligt	Presidiets bedömning av följsamheten	Hänvisning till §§ och underlag som styrker bedömning
<i>2.1.1. Beaktas samtliga mål och uppdrag som berör nämnden i uppdragsplanen?</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder	☒ Ja ☐ Nej	Tolkningsfråga, men se uppdragsplan
<i>2.1.2 Har nämnden fått tillräcklig uppföljning och återrapportering avseende mål och måluppfyllelse?</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder	☒ Ja ☐ Nej	
<i>2.1.3 Har nämnden vid behov tagit aktiva beslut utifrån uppföljning om åtgärder för att uppnå måluppfyllelse?</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder	☐ Ja ☐ Nej	Ej behov

Ekonomistyrning

Åtagande	Krav enligt	Presidiets bedömning av följsamheten	Hänvisning till §§ och underlag som styrker bedömning
<i>2.2.1 Har nämnden anpassat verksamheten utifrån de förutsättningar som anges i budget?</i>	Kommunallagen (2017:725), 11 kap. 5 § Fullmäktiges riktlinjer för god ekonomisk hushållning	☒ Ja ☐ Nej	
<i>2.2.2 Har nämnden fått tillräcklig uppföljning och återrapportering avseende ekonomi</i>	Kommunallagen (2017:725), 11 kap. 5 § Fullmäktiges riktlinjer för god ekonomisk hushållning	☒ Ja ☐ Nej	Varje nämnd följer vi upp ekonomi och verksamhet

<i>och verksamhetens utveckling?</i>			
<i>2.2.3 Om nämnden prognostiserat ett underskott, har nämnden fattat beslut om åtgärder för att nå en ekonomi i balans?</i>	Kommunallagen (2017:725), 11 kap. 5 § Fullmäktiges riktlinjer för god ekonomisk hushållning	☐ Ja ☐ Nej	

Intern kontroll

Åtagande	Krav enligt	Presidiets bedömning av följsamheten	Hänvisning till §§ samt underlag som styrker bedömning
<i>2.1.1 Har nämnden fastställt riskanalys?</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	☒ Ja ☐ Nej	
<i>2.1.2 Har nämnden fastställt internkontrollplan?</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Handledning – intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	☒ Ja ☐ Nej	
<i>2.1.3 Har nämnden beslutat om uppföljning av internkontrollplanen?</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	☒ Ja ☐ Nej	
<i>2.1.4 Har nämnden gjort en värdering om den interna kontrollen är ändamålsenlig och tillräcklig?</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	☒ Ja ☐ Nej	

<p>2.1.5 Har nämnden tillsett att kommunstyrelsen tagit del av nämndens uppföljning av internkontrollplanen?</p>	<p>Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)</p>	<p>☒ Ja ☐ Nej</p>	
<p>2.1.6 Har nämnden vidtagit några åtgärder för att stärka attestrutinerna?</p>		<p>☐ Ja ☐ Nej</p>	<p>Inte behov</p>